

ІВАНЧЕНКОВА Л. В., кандидат економічних наук, доцент
Одеська національна академія харчових технологій

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Іванченко Л. В. Методичні аспекти моніторингу фінансової стабільності підприємств корпоративного сектору харчової промисловості.

У статті досліджується методичні аспекти моніторингу фінансової стабільності підприємств корпоративного сектору для харчових підприємств. В результаті дослідження обґрунтовано, що для моніторингу фінансово-економічної стабільності підприємств корпоративного сектору харчової промисловості необхідно застосовувати індекси фінансово-економічної стабільності. Обґрунтовано методику комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності харчових підприємств. Визначено мінімально необхідний набір показників аналізу платоспроможності харчових підприємств та алгоритм даного аналізу для харчових підприємств.

Ключові слова: моніторинг, фінансова стабільність, корпоративний сектор, ефективність, харчова промисловість.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У питаннях методології моніторингу фінансової стабільності корпоративного сектору особливу увагу необхідно приділити таким питанням, як специфіка моніторингу підприємств, які володіють публічним статусом, і розвиток методичних підходів до моніторингу українських підприємств харчової промисловості.

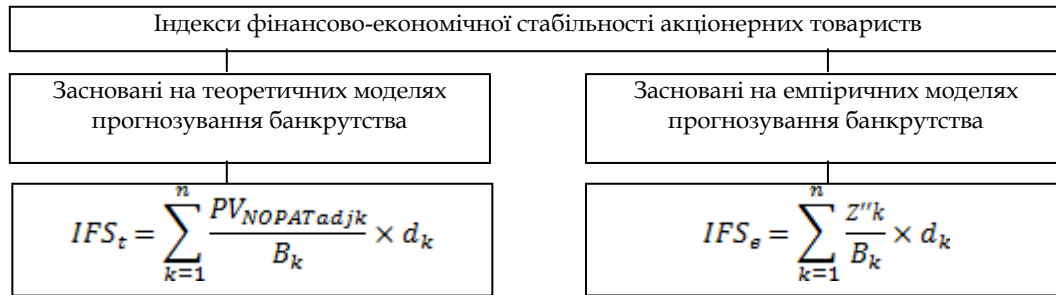
Моніторинг фінансової стабільності корпоративного сектору позиціонується як один з найважливіших напрямків моніторингу фінансово-економічних систем. Узагальнення й систематизація наукових уявлень про особливості функціонування й оцінки фінансових систем дають можливість виявити релевантні підходи до інтерпретації, класифікації та моніторингу фінансово-економічних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження моніторингу фінансово-господарської діяльності стали наукові праці, присвячені економічній діагностиці, зокрема: І. Бланка, Н. Брюховецької, О. Вартанова, О. Гавриша, Н. Дмитрієвої, О. Гетьман, Н. Євдокимової, Т. Загорної, Л. Лігоненко, Т. Костенко, Л. Крепкого, І. Кривов'язюка, В. Раппопорта, В. Савчука, Д. Стеценка, А. Шегди тощо. Проте, у вітчизняній науці методичним аспектам моніторингу фінансової стабільності корпоративного сектору підприємств не приділено достатньої уваги у системі економічної науки і практики діяльності підприємств харчової промисловості, а тому вони потребують подальшого розгляду.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження методичних аспектів моніторингу фінансової стабільності корпоративного сектору підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою забезпечення корисною фінансовою інформацією кількісний підхід, що апелює до відомостей фінансової статистики, представляється кращим. Однак принципово не виключається і якісний, за рахунок якого забезпечується гнучкість комплексної методології моніторингу фінансової стабільності підприємств корпоративного сектору.

Щодо рекомендацій з моніторингу фінансово-економічної стабільності підприємств харчової промисловості, що володіють публічним статусом (публічні акціонерні товариства), то тут перспективним напрямком наукових досліджень представляється розробка індексів фінансової стабільності публічних підприємств [1]. Моделі індексів, засновані на теоретичній й емпіричній моделях прогнозування фінансової неспроможності (банкрутства), наведені на рис. 1. Індекси, засновані на емпіричних моделях прогнозування банкрутства, передбачають менше інформаційних обмежень у застосуванні ніж теоретичні, однак потенційно володіють не менш високою прогнозною точністю. На нашу думку, вони є кращими для моніторингу фінансової стабільності публічних підприємств, особливо в країнах з нерозвиненим ринком.

Позначення:

IFS_t – індекс фінансової стабільності, заснований на теоретичній моделі прогнозування банкрутства;

$PV_{NOPAT_{adjk}}$ – приведена вартість зворотного грошового потоку на інвестований капітал k -тої компанії (публічного підприємства);

B_k – величина боргу k -тої компанії (в обліковій оцінці);

d_k – частка ринкової капіталізації k -тої компанії в сукупній капіталізації вибірки;

k – номер компанії у вибірці;

n – кількість компаній у вибірці;

IFS_e – індекс фінансової стабільності, заснований на емпіричній моделі прогнозування банкрутства;

Z''^k – показник імовірності банкрутства (Z'' -показник Едварда Альтмана) k -того підприємства.

Рис. 1. Індекси фінансово-економічної стабільності публічних акціонерних товариств

Однак, вимога забезпечення корисної фінансової інформації не дозволяє обмежити методіку моніторингу індексами фінансової стабільності. У розвитку методології оцінки фінансової стабільності, доцільно звернутися до факторів фінансової неспроможності публічних підприємств, які, за аналогією з факторами цінового ризику, слід підрозділити на ринкові й специфічні, що визначає два основних напрямки моніторингу:

- моніторинг ринкових факторів, що насамперед вимагає дослідження й адаптації методичних підходів до оцінки стабільності фінансових систем, включаючи оцінку рівня інформаційної ефективності, а в цілому охоплює не тільки фінансові, але й інші (економічні, інституціональні) передумови фінансової стабільності;

- моніторинг специфічних факторів, орієнтований, насамперед, на емпіричні моделі прогнозування банкрутства й, відповідно, на непрямі ознаки фінансової неспроможності.

Методіку моніторингу фінансової стабільності українських підприємств необхідно розвивати по двох основних напрямках: фінансовому й нефінансовому. Фінансовий напрямок моніторингу в умовах ринку повинен головним чином звертатися

до найважливіших непрямих ознак фінансової неспроможності підприємств: неплатоспроможності, неоплатності, надмірному бізнес-ризикові й нерентабельності. Діагностика даних ознак, повинна бути доповнена результатами динамічного аналізу ймовірності банкрутства, можливо із застосуванням традиційного коефіцієнтного аналізу. Доцільне залучення галузевої статистики, що в першу чергу стосується припустимого рівня бізнес-ризикові й бажаних параметрів рентабельності [2].

Методика оцінки доданої рентабельності, що розглядається як перевищення скоректованої рентабельності інвестованого капіталу над середньозваженою вартістю інвестованого капіталу для підприємств харчової промисловості, наведена у табл. 1.

Розвиток нефінансового напрямку моніторингу передбачає дослідження й оцінку юридичних й організаційних ознак загроз фінансовій стабільності досліджуваних підприємств. Крім того, доцільно щоб основна частина моніторингу випереджалася аналітичною преамбулою із вступною характеристикою зовнішніх і внутрішніх факторів фінансової стабільності корпоративного сектору.

Таблиця 1

Методика оцінки доданої рентабельності підприємства

Показник	Діапазон можливих значень доданої рентабельності і їх інтерпретація з метою оцінки фінансової стабільності підприємств	
Середньогалузевий рівень доданої рентабельності (при допущенні про його негативне значення)	Незадовільний рівень доданої рентабельності	Задовільний рівень доданої рентабельності
Не враховується	$AROIs \leq 0$	$AROIs > 0$
Враховується	$AROIs \leq AROI_s$	$AROIs > AROI_s$

Позначення:

$AROIs$ – додана рентабельність аналізованого підприємства;

$AROIs$ – середньогалузеве значення доданої рентабельності.

Фінансово-економічна стабільність підприємств є однією з найважливіших характеристик фінансових систем. Адаптація концепції корпоративної фінансової діагностики до завдань оцінки фінансових систем є однією з найважливіших умов формування методології фундаментальних і прикладних

досліджень фінансової стабільності підприємств, забезпечуючи нові траєкторії розвитку наукових подань у цій сфері [3].

Методика комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності харчових підприємств, як ми вважаємо, повинна включати такі етапи (табл. 2)

Таблиця 2

Методика комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств харчової промисловості

Етап	Ціль	Зміст етапу
Формування бізнес-плану, бюджету й кошторису доходів і витрат	Одержання інформації для управлінського аналізу ефективності діяльності підприємства	Розробка структури бізнес-плану, бюджету й кошторису підприємства. У рамках бізнес-плану побудова виробничого, організаційного й фінансового плану. Розрахунок поточних і планових витрат на виробництво продукції за проектом. Розрахунок і компоновання технологічних планових показників виробництва. Розробка формату кошторису витрат на виробництво продукції за планом. Формування кошторису прямих матеріальних витрат
Маркетинговий аналіз	Визначення умов реалізації продукції на внутрішньому ринку для підвищення ефективності продажів	Формування маркетингової стратегії організації (включаючи визначення ринків збуту, цінових рівнів реалізації та ін.). Аналіз технологічних особливостей виробництва продукції. Аналіз цінових показників реальних і потенційних конкурентів. SWOT-аналіз
Аналіз доходів й продажів підприємства	Надання даних для управлінського аналізу в частині формування цінової політики реалізації харчової продукції. Інформація про фактичні й планові доходи для планування грошових потоків й оцінки ефективності продажів підприємства	Аналіз звіту про прибутки й збитки підприємства. Структурне аналітичне дослідження доходів підприємства в динаміці абсолютних і питомих величин. Аналіз планових графіків виробництва та реалізації продукції. Зведений аналіз показників фондоддачі, матеріаловіддачі й продуктивності праці
Аналіз техніко-організаційного рівня ефективності діяльності підприємства	На основі отриманої інформації розробити/скорегувати стратегію розвитку підприємства в частині технології виробництва, а також прийняти ряд заходів по підвищенню ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства	Аналіз й актуалізація основних заходів щодо контролю й регулювання виробничого процесу, які необхідно здійснювати персоналу підприємства. Аналіз організаційної структури й управлінської праці на підприємстві. Застосування методики оцінки глобального макрооточення (Т.Е.М.Р.Л.Е.С)
Оцінка витрат	Оптимальне управління витратами на виробництво продукції для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності	Аналіз структури собівартості продукції. Факторний аналіз собівартості продажів продукції. Аналіз структури й динаміки витрат підприємства. Аналіз структури витрат на реалізацію проекту по впровадженню нової продукції
Аналіз фінансових результатів і рентабельності продажів	На основі отриманої інформації оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства й за необхідності провести ряд заходів для коректування планових показників у рамках планування й бюджетування	Аналіз динаміки доходів, витрат й чистого прибутку підприємства. Факторний аналіз чистого прибутку. Аналіз розшифровок до фінансової звітності й розрахунок відповідних коефіцієнтів. Розрахунок фактичного й планового прибутку від реалізації продукції. Розрахунок фактичних і планових показників грошового потоку у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства. Горизонтальний аналіз звіту про прибутки й збитки. Деталізований факторний аналіз прибутку від продажів. Аналіз розходжень у показниках реального й управлінського прибутку
Оцінка ефективності використання обігових й необігових активів	Оцінка ефективності застосування необігових й обігових активів	Аналіз структури й динаміки не обігових й обігових активів підприємства. Розрахунок показників фондоддачі. Розрахунок показників ефективності використання обігових коштів
Аналіз рентабельності активів	Оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства з урахуванням отриманих показників	Розрахунок й аналіз показників рентабельності

Відповідно до мети аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств корпоративного сектору харчової промисловості слід визначити мінімально необхідний набір показників аналізу

платоспроможності харчових підприємств (табл. 3).

Алгоритм виконання аналізу платоспроможності для підприємств харчової промисловості представлений на рис. 2.

Таблиця 3

Набір показників оцінки платоспроможності харчових підприємств

Коефіцієнт	Формула розрахунку коефіцієнта	Орієнтовні значення для позитивної оцінки стану платоспроможності
Співвідношення чистого грошового потоку від поточної діяльності й прибутку від продажів	$K_{відпов} = ЧГП_{нд} / ПР_{пр}$, де $ЧГП_{нд}$ - чистий грошовий потік від поточної діяльності, тис. грн; $ПР_{пр}$ - прибуток від продажів, тис. грн	> 0
Фінансування поточної діяльності	$K_{фнд} = ГП_{нд} / ОК$, де $ГП_{нд}$ - грошовий потік по поточній діяльності, тис. грн; $ОК$ - оборотний капітал, тис. грн	> 1
Покриття короткострокових зобов'язань	$K_{пкз} = ЧГП / КЗ$, де $ЧГП$ - чистий грошовий потік по всіх видах діяльності, тис. грн; $КЗ$ - короткострокові зобов'язання, тис. грн	> 1
Наповнення нерозподіленого прибутку	$K_n = ЧГП / НП$, де $ЧГП$ - чистий грошовий потік по всіх видах діяльності, тис. грн; $НП$ - чистий прибуток, тис. грн	> 0
Співвідношення темпів росту дебіторської заборгованості й обсягу продажів	$K_{спів} = ТР_{дз} / ТР_{вп}$, де $ТР_{дз}$ - темп росту дебіторської заборгованості, %; $ТР_{вп}$ - темп росту виторгу від продажів, %	< 1

Рис. 2. Алгоритм аналізу платоспроможності для харчових підприємств

Необхідна нова система показників фінансової стабільності у взаємозв'язку з рентабельністю власного капіталу й кредитуванням харчових товаровиробників, яка дозволить оцінити можливість розширення діяльності за допомогою залучення позикових коштів.

Система показників дозволяє реалізувати модель розрахунку ефекту фінансового левериджу із використанням показника рентабельності джерел фінансування (табл. 4).

Система показників для аналізу фінансової стабільності й оцінки можливості розширення діяльності за допомогою залучення позикових коштів

Показник	Формула розрахунку	Інтерпретація
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	$K_{вн} = \text{Власний капітал} / \text{Валюта балансу}$	Характеризує реалізовану політику у сфері фінансування й відображає питому вагу власного капіталу в структурі джерел майна
Коефіцієнт фінансового леверіджа, або «плече фінансового важеля»	$K_{фл} = \text{Позикові кошти} / \text{Власні кошти}$	Характеризує ступінь ризику організації
Ефект фінансового леверіджа для харчових підприємств	$E_{ФЛ} = (P_{дв} - \%K) * (ПК/ВК)$ де $E_{ФЛ}$ – ефект фінансового леверіджа, що полягає в прирості рентабельності власного капіталу, %; $P_{дв}$ – рентабельність джерел фінансування, %; $\%K$ – середній розмір відсотків, які сплачує підприємство за використання позикового капіталу, %; $ПК$ – середня сума використовуваного організацією позикового капіталу, тис. грн; $ВК$ – середня сума власного капіталу під-ва, тис. грн	Відображає, який відсоток з досягнутого рівня рентабельності власного капіталу забезпечений за рахунок використання позикових джерел, залучених на довгостроковій і короткостроковій основі

Можна говорити й про власне фінансові фактори. Це насамперед рівень рентабельності, багато в чому обумовлений рівнем цін на продукцію підприємства. Якщо рівень цін не забезпечує підприємству необхідний для його нормального розвитку рівень рентабельності, то варто подумати про підвищення якості продукції або перехід на випуск більш вигідної продукції, а також про пошук таких покупців (у тому числі на нових ринках збуту), які можуть придбати продукцію за більш високою ціною [4, 5].

Іншою важливою об'єктивною причиною фінансових труднощів може бути погана забезпеченість виробничого процесу фінансовими ресурсами [6]. У цьому випадку варто подбати про реалізацію наднормативних запасів товарно-матеріальних цінностей, ліквідації зайвих або тих, що мало використовуються, основних засобів, реалізацію наявних у підприємства цінних паперів.

Серед інших засобів покращання фінансових ресурсів – мобілізація наявних у підприємства коштів спеціальних фондів, у тому числі резервного, створюваного спеціально для цих цілей. Далі треба вивчити можливості одержання кредитів – у банків, постачальників, покупців. Ще однією можливістю є емісія акцій на продаж. Але така операція припустима тільки при надійному забезпеченні взятих зобов'язань майном підприємства або розширенні випуску продукції.

Вирішальним способом підвищення ефективності може виявитися зміна форми господарювання або форми власності. Оренда або продаж підприємства часто

дозволяють за короткий строк перетворити його в рентабельне, успішно працююче підприємство.

Висновки. Для моніторингу фінансово-економічної стабільності підприємств корпоративного сектору харчової промисловості необхідно застосовувати індекси фінансово-економічної стабільності. Для комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності харчових підприємств запропоновано методикку, яка включає етапи: формування бізнес-плану, бюджету й кошторису доходів і витрат, маркетинговий аналіз, аналіз доходів й продажів підприємства, аналіз техніко-організаційного рівня ефективності діяльності підприємства, оцінка витрат, аналіз фінансових результатів і рентабельності продажів, оцінка ефективності використання обігових й необігових активів. Визначено мінімально необхідний набір показників аналізу платоспроможності харчових підприємств: співвідношення чистого грошового потоку від поточної діяльності й прибутку від продажів, фінансування поточної діяльності, покриття короткострокових зобов'язань, наповнення нерозподіленого прибутку, співвідношення темпів росту дебіторської заборгованості й обсягу продажів.

Аналіз фінансового стану підприємства завершується розробкою конкретного плану його зміцнення, який включає й виробничі заходи, технологічні, організаційно-економічні, управлінські заходи.

Література.

1. Проблеми цінової та фінансової стабільності й інноваційного розвитку в Україні: монографія / [Т. С. Смовженко, О. І. Петрик, Б. І. Пшик та ін.]; за ред. А. Я. Кузнєцової. К. : УБС НБУ, 2010. 263 с.
2. Сухоруков А. І. Проблеми фінансової безпеки України : монографія. К: НПІМБ, 2005. 140 с.
3. Маринич Т. О. Корпоративний аналіз індикаторів фінансової стабільності України. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 3. Т. 1. С. 218–226.
4. Головка В. І., Мінченко А. В., Шарманська В. М. Фінансово-економічна діяльність підприємства : контроль, аналіз та безпека. : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 448 с.
5. Лагодієнко В. В., Голодонує О. М., Мільчева В. В. Маркетингова стратегія виведення на ринок інноваційного продукту. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Т. 10. Вип. 2. С. 40-50.
6. Bondarenko S., Lagodienko V., Sedikova I., Kalaman O. Application of project analysis software in project management in the pre-investment phase. *International Journal of Mechanical Engineering and Technology*. Volume 9. Issue 13. December 2018. pp. 676–684.

References.

1. *Problemy` cinovoyi ta finansovoyi stabil`nosti j innovacijnogo rozvy`tku v Ukrayini*. (2010). [Problems of Price and Financial Stability and Innovation Development in Ukraine]. [T. S. Smovzhenko, O. I. Petry`k, B. I. Pshy`k ta in.]; Kuznyeczovoyi A. Ya. in red. UBS NBU. Kiev. Ukraine.
2. *Suxorikov, A. I.* (2005). *Problemy` finansovoyi bezpeky` Ukrayiny`*. [Problems of financial security of Ukraine]. NPIMB. Kiev. Ukraine.
3. *Mary`ny`ch, T. O.* (2010). «Corporate analysis of indicators of financial stability of Ukraine». *Mexanizm regulyuvannya ekonomiky`*. no. 3. vol. 1. pp. 218–226.
4. *Golovko, V. I., Minchenko, A. V. and Sharmans`ka, V. M.* (2006). *Finansovo-ekonomichna diyal`nist` pidpry`yemstva : kontrol`, analiz ta bezpeka*. [Financial and economic activity of the enterprise: control, analysis and security]. Centr navchal`noyi literatury`. Kiev. Ukraine.
5. *Lagodiyyenko, V. V., Golodonyuk, O. M. and Mil`cheva, V. V.* (2018). «Marketing strategy for the launch of the innovative product». *Ekonomika xarchovoyi promy`slovosti*. vol. 10. Issue. 2. pp. 40-50.
6. *Bondarenko, S., Lagodienko, V., Sedikova, I., Kalaman, O.* (2018). Application of project analysis software in project management in the pre-investment phase. *International Journal of Mechanical Engineering and Technology*. Volume 9. Issue 13. December. pp. 676–684.

Аннотация.

Иванченкова Л. В. Методические аспекты мониторинга финансовой стабильности предприятий корпоративного сектора пищевой промышленности.

В статье исследуются методические аспекты мониторинга финансовой стабильности предприятий корпоративного сектора пищевой промышленности. В результате исследования обосновано, что для мониторинга финансово-экономической стабильности предприятий корпоративного сектора пищевой промышленности необходимо применять индексы финансово-экономической стабильности. Обоснована методика комплексного анализа финансово-хозяйственной деятельности пищевых предприятий. Определен минимально необходимый набор показателей анализа платежеспособности пищевых предприятий и алгоритм анализа платежеспособности для пищевых предприятий.

Ключевые слова: мониторинг, финансовая стабильность, корпоративный сектор, эффективность, пищевая промышленность.

Abstract.

Ivanchenkova L. V. Methodological aspects of the financial stability monitoring enterprises of the food industry corporate sector.

The article deals with the methodical aspects of monitoring the enterprises financial stability of the food industry corporate sector. As a result of the study, it was substantiated that financial and economic stability indexes need to be used to monitor the financial and economic stability of enterprises in the food industry corporate sector. The method of complex analysis of food enterprises financial and economic activity is substantiated. The minimum required set of indicators for solvency analysis of food businesses and solvency analysis algorithm for food businesses are determined.

Key words: monitoring, financial stability, corporate sector, efficiency, food industry.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2018 р.

Бібліографічний опис статті:

Иванченкова Л. В. Методичні аспекти моніторингу фінансової стабільності підприємств корпоративного сектору харчової промисловості. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2018. № 4. С. 41-46.

Ivanchenkova L. V. Methodological aspects of the financial stability monitoring enterprises of the food industry corporate sector. *Actual problems of innovative economy*. 2018. No 4, pp. 41-46.